

Články a dodatečné materiály k dané problematice

Seznámení s fakty, námětem inscenace Naše třída

10. července 1941 došlo uprostřed právě probíhající druhé světové války k událostem známým jako pogrom v Jedwabném nebo masakr v Jedwabném. V malém polském městě Jedwabne místní Poláci zavraždili ve stodole 340 Židů. Stalo se tak několik dní po převzetí do té doby sovětského města Němci. Role Poláků vyšla najevo až v roce 2000 a vyvolala v Polsku diskusi, do té doby byli za pachatele uváděni Němci.

Zdroj: [wikipedie.cz, https://cs.wikipedia.org/wiki/Pogrom_v_Jedwabne%C3%A9m](https://cs.wikipedia.org/wiki/Pogrom_v_Jedwabne%C3%A9m)

„ (...) Słobodziankova Naše třída je pro mne jednoznačně hra roku (ale spíš desetiletí: marně na podobný text, čerpající neprvoplánově, nikoli formou agitky, z našich nedávných dějin, u nás čekáme). Silný příběh, vycházející sice z historických reálií (masakr stovek polských Židů jejich polskými spoluobčany v roce 1941), ale tyto reálie povyšující do vlastního syžetu modelového „příběhu jedné třídy“, v němž se mísí časové roviny a probíhají dialogy mrtvých se živými, obětí s katy, to vše na pozadí existenciálního vhledu ne do rekonstrukce, ale pochopení příčin událostí . (...)”

Citace: Vladimír Just, Divadelní noviny

zdroj: <http://www.divadelni-noviny.cz/nase-trida-recenze-just>

(...) Spolužáci zabíjejí spolužáky

“Pro tvorbu dramatika, dramaturga a v neposlední řadě i ředitele tří varšavských scén Tadeusze Słobodzianka je od jeho debutu v osmdesátých letech typický zájem o novodobou historii Polska, kterou nahlíží většinou prizmatem venkovské společnosti, ztracené někde ve východních končinách země, a snaží se jí dát formu všeobjímajícího mýtu. Podobně je tomu i v případě jeho posledního opusu. (...) Historie ve XIV lekcích, jak zní podtitul Słobodziankova dramatu, líčí na životních osudech deseti spolužáků jedné třídy téměř celé polské 20. století. Děj hry, jakkoli to dramatik záměrně nikde explicitně neříká, je zřetelně inspirován pogromem v Jedwabném v roce 1941. Tento pogrom roztáčí u Słobodzianka osudové kolo, které nakonec semele životy všech hrdinů Naší třídy. Příběh pěti Poláků a pěti Židů . (...)”

Citace: Jan Jiřík, Advojka.cz, zdroj: <https://www.advojka.cz/archiv/2013/2/jejich-trida>

Na 340 Židů zabili místní Poláci v Jedwabném

10. 7. 2011

Polsko - Během druhé světové války byli Židé systematicky vražděni nacistickým režimem, někdy se antisemitských zločinů dopustili i místní obyvatelé z okupovaných zemí. Takový byl i případ z polského městečka Jedwabne, kde místní Poláci 10. července 1941 zavraždili 340 Židů v místní stodole. To se stalo několik dní poté, co Jedwabne, které patřilo od září 1939 sovětům, obsadili koncem června 1941 Němci. Podle některých zdrojů zaplatilo několik set Židů životem za údajnou kolaboraci se sovětskými okupanty mezi zářím 1939 a červnem 1941.

Začátkem minulého desetiletí se kolem tohoto pozapomenutého případu rozpoutaly v Polsku vášnivé diskuse. Zejména poté, co v roce 2000 vyšla kniha amerického historika polského původu Jana Tomasz Grosse Sousedé, která popřela několik desetiletí uznávaný výklad o tom, že Židy zavraždili v Jedwabném němečtí nacisté. Gross napsal, že vraždu spáchali místní Poláci, „zcela normální lidé, montéři, ševci, rolníci, starosta, prostě všichni“, zatímco Němci masakru pouze přihlíželi.

Role obětí, na kterou byli zvyklí...

Mnoha lidmi v Polsku knížka otřásla. Neukazovala Poláky v roli obětí, na kterou byli do té doby zvyklí, nýbrž pachatelů. Někteří Poláci se snažili oživit mýtus o tom, že Poláci proti Židům neútočili pro jejich původ či bohatství, ale kvůli jejich údajnému spojení se sovětskými bolševiky.

Jiní zase připomínali, že na 100 tisíc polských Židů bylo před holokaustem zachráněno jen díky obětavé pomoci Poláků, z nichž 2 000 za svou obětavost zaplatilo životem. Ostatně mezi Spravedlivými mezi národy, což je izraelský termín označující lidi nežidovského původu, kteří přispěli k záchraně Židů před holokaustem, je nejvíc Poláků, téměř 6 200.

Masakr mohl být vyprovokován

V březnu 2001 tehdejší polský primas Józef Glemp veřejně odsoudil účast Poláků na masakru a tehdejší prezident Aleksander Kwaśniewski se u příležitosti 60. výročí této události jménem svých krajanů Židům omluvil.

Institut národní paměti (IPN) v červenci 2003 identifikoval 340 obětí masakru v Jedwabném. Gross ve své knize uváděl až 1 600 mrtvých. Podle IPN spáchalo tento zločin nejméně 40 obyvatel polské národnosti z Jedwabne a jeho okolí. Zpráva IPN tak potvrdila informace Grosse a nevyloučila, že na místě masakru byli i Němci, kteří činu přihlíželi.

Gross v knize nevyloučil, že masakr mohl být vyprovokován místními dvěma agenty sovětské tajné služby před německou okupací Zygmuntem Laudaňským a Karolem Bar-donem, kteří vyzývali k násilí na Židech.

Německá propaganda

V Jedwabném se Židé začali usazovat v 18. století, v roce 1921 jich zde podle sčítání žilo na 750, což bylo asi 62 procent obyvatel malého městečka. Oblast kolem Jedwabného byla v září 1939 krátce obsazena Němci, pak byla předána sovětům, kteří ji ztratili na Němcích v létě 1941, ale znovu ji obsadili o několik let později.

Místní Židé vítali sověty jako své ochránce, naproti tomu Poláci byli tvrdě potlačováni. Po nacistické invazi do SSSR 22. června 1941 se rozjela v těchto oblastech německá propaganda, podle které pomáhali místní Židé při sovětských zločinech.

Rabína donutili vést procesí

Místní starosta Marian Karolak dal spolu s četnictvem ráno 10. července 1941 rozkaz, aby se na náměstí shromáždili všichni Židé z Jedwabného a okolních obcí. Zde byli bití. Pak rozkázali mužům svrhnout sochu Lenina, postavenou za vlády sovětů.

Místního rabína pak donutili vést procesí asi 40 mužů do předem vyprázdněné stodoly, kde byli všichni zabiti. Další asi 300 židovských mužů, žen a dětí nahnali do té samé stodoly, kterou zamkli, polili leteckým benzinem a zapálili. Masakr nikdo nepřežil, pozůstatky byly pohřbeny ve dvou masových hrobech ve stodole.

Za zločin z Jedwabného polské soudy v letech 1949 a 1950 odsoudily 12 Poláků za to, že při hromadné vraždě pomáhali. Jeden dostal trest smrti, ostatní od osmi do 15 let vězení. Soud ale nevyjasnil všechny okolnosti tragédie, chyběly informace o podílu okupačních německých jednotek.

Podobné pogromy

Na místě stodoly, kde byl masakr spáchán, dnes stojí pomník na paměť obětí masakru. Polská veřejnost se začala o některých válečných a poválečných zločinech dozvídat pravdu až po pádu komunistického režimu. Kromě masakru v Jedwabném je takovým případem pogrom v Kielcích z července 1946. Tento pogrom nebyl ale jedinou podobnou událostí v poválečném Polsku, protože od konce války do roku 1946 zde bylo údajně zabito až 2 000 Židů.

zdroj: Článek na portále cestatelevize.cz

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1253542-na-340-zidu-zabili-mistni-polaci-v-jedwabnem>